

August Nordenskiöld (1754 - 1792)

August Nordenskiöld var mineralog och alkemist. Han föddes 6 februari 1754 på Eriksnäs i Sibbo socken i Finland och dog 10 december 1792 i Sierra Leone. August var en framstående vetenskapsman men samtidigt fallen för religiöst färgat svärmeri. Liksom sin bror sjöamiralen Otto Henrik N. var han en varm anhängare av Swedenborgs läror¹. August var guldmakaren och swedenborgaren som sökte paradiset i Sierra Leone.

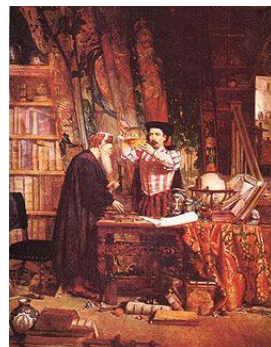
Alkemin, dvs. försöken att förädla enklare metaller till guld och därigenom få bukt med fattigdomen i världen, fascinerade 1700-talets Nordenbergare, bland vilka August vann den största ryktbarheten på området. Han hade tillfälle att med av Gustaf III utanordnade medalj år 1788 bekosta alkemistiska experiment i ett laboratorium på Drottningholm. Också vid bäcken på Frugård lät han uppföra ett litet laboratorium. På Frugård använde August Nordenskiöld två alkemiugnar, av vilka den ena på 1880-talet skänktes till Nordiska museet i Stockholm medan den andra, bevarats på gårdens vind. På Finska fornminnesföreningens femte konsthistoriska expedition sommaren 1892 under ledning av Emil Nervander på sin resa till Mäntsälä doku-

menterade "antika saker och kuriositeter" på Frugård, avritade arkitekten Selim A. Lindqvist även alkemiugnen.

August blev 1770 student i Åbo och snart känd som mineralsamlare. Från Åbo, där han 1772 utgav en disputation *Om tennets och dess malms beskaffenhet*, begav han sig till Stockholm, där han inskrevs som auskultant i Bergskollegium och fortsatte sina studier i mineralogi och kemi. Redan tidigt hade han påbörjat försöken att av guld framställa "de vises sten" och övergick alltmer till alkemi. Han blev även tidigt ivrig anhängare av Emanuel Swedenborg. Syftet med guldmakeriet var främst att omintetgöra penningtyranniet eller genom järnets förvandling till ädla metaller undergräva den jordiska rikedomens herravälde och bana väg för en social reform i filantropisk anda.

År 1779 begav han sig med understöd av kung Gustaf III till London för att förbättra sina kunskaper i alkemi. Han lät där trycka början till en avhandling *A Plain System of Alchymy*, vilket arbete dock synes ha avbrutits och aldrig spridits. Han utgav även Swedenborgs epilog till "den sanna kristna religionen", men upplagan beslagtogs då han försökte införa den i Sverige.

År 1780 återkom han "på konungens uttryckliga order" till Sverige och inrättade i största hemlighet en liten alkemistisk verkstad på Drottningholm, där elden brann natt och dag. Kungen tröttnade dock snart på att bekosta det lönlösa företaget. År 1782 utnämndes Nordenskiöld till bergshauptman i Finland, men tydligen utan skyldighet att sköta tjänsten. Han verkade främst inom den swedenborgska församlingen och blev 1784 en trägen medarbetare i den starkt swedenborgska tidningen "Aftonbladet".

"Alkemisten" W. F. Douglas.

Åren 1785-87 vistades Nordenskiöld i Finland, där han i Nystad anlade en ny guldmakarverkstad och till medhjälpare fick en ung ingenjör Bergklint, även han swedenborgare. När även denna fabrik gick under på grund av bristande medel, inrättades av Gustaf III:s bekante gunstling baron Adolf Fredrik Munck en ny hemlig verkstad på Drottningholm för Nordenskiölds och Bergklints räkning. Då Nordenskiöld inte kunde dra jämt med Munck, begav han sig 1789 åter till England. Sina återstående år tillbringade han mest på resor mellan detta land, Frankrike och Sverige samt utgav åtskilliga skrifter, såsom *Plan for a Free Community upon the Coast of Africa* (1789) och *Församlingsformen uti det Nya Jerusalem* (1790).

I januari 1792 avseglade han till Sierra Leone för att i egenskap av bergsman delta i en på samma gång vetenskaplig och filantropisk expedition till denna kust. Avsikten förefaller även ha varit att där upprätta ett swedenborgskt idealsamhälle. På en färd till det inre Afrika blev han så illa misshandlad av den inhemska befolkningen, att han avled vid återkomsten till kusten.

1. **Emanuel Swedenborg**, född *Swedberg* 29 januari 1688 i S:t Jakobs församling i Stockholm, död 29 mars 1772 i London, var en svensk vetenskapsman (främst inom naturvetenskap), filosof, bibeltolkare, teosof, kristen mystiker och teolog. Swedenborg hade en mångsidig karriär som uppfinnare och vetenskapsman. Under större delen av sitt liv publicerade han en mängd skrifter, huvudsakligen skrivna på latin.